

Trideset peta godišnjica Ratne mornarice

Kontraadmiral Veljko DOKMANOVIĆ, Beograd

Trideset petu godišnjicu Ratne mornarice i pomorstva SFRJ praznujemo u godini jubileja druga Tita. Stvarana u revoluciji Mornarica se s njom razvijala, jačala i pobjeđivala. U svom razvojnem putu ona je prošla kroz iste teške i slavne dane kroz koje su prolazile i oružane snage naše zemlje i čitavo društvo. Njeno stvaranje je nerazdvojni dio slobodarskih tradicija naših naroda, Komunističke partije i ličnosti druga Tita.

Pastignuti rezultati tridesetpetogodišnjeg razvoja Ratne mornarice (RM) uklapaju se u dostignuća u razvoju našeg društva i socijalističke revolucije. U ovoj godini praznik Ratne mornarice i pomorstva i rječnog brodarstva SFRJ slavimo sa posebnim žarom i željom da naročito postizanjem što većih radnih rezultata doprinesemo i proslavi jubileja našeg Vrhovnog komandanta.

Naša mornarica je izašla i razvila se iz partizanske mornarice, formirana je u teškim i složenim uslovima narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije. U uslovima okupacije i prevlasti neprijatelja naše iskustvo je pokazalo da je moguće i na pomorskom vojištu voditi oslobodilački rat i formirati ratnu mornaricu, a što je rezultat snaga, sposobnosti, pomoračke umještosti, visoke svijesti i borbenog morala boraca — mornara.

U decembru 1942. naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ formirana je Sekcija za ratnu mornaricu, kao prvi mornarički štab u NOR-u, a nekoliko dana kasnije i prva Mornarička stanica u Podgori. U januaru 1943. osnovan je i Prvi mornarički odred, koji predstavlja osnovu za dalje razbuktavanje borbe na moru i koji u svom sastavu ima naoružane ribarske brodove kao ubojitu snagu za dejstva na pomorske komunikacije neprijatelja. Uspjesi na otocima i priobalnom području bili su vezani za dejstva snaga na moru.

S razvojem i jačanjem snaga Ratne mornarice izgrađivana je i njena organizacijska struktura. Tako su poslije kapitulacije Italije formirane tri mornaričke komande (Komanda mornarice NOV i POJ u Crkvenici, Obalska komanda Kninskog sektora u Ždrelcu i Obalska komanda u Splitu). One su u svom sastavu imale, pored flotila naoružanih brodova, široko razvijenu mrežu osmatračkih stanica, obalsku artiljeriju, mornaričku pješadiju, lučke kapetanije i zastupništva, mornaričke centre za obuku i pozadinsko odjeljenje.

Cijeneći vojno-politički razvoj događaja i shvatajući značaj ratne mornarice u borbi za oslobođenje naše zemlje, drug Tito 18. oktobra 1943. izdaje naredbu o formiranju Štaba Mornarice NOVJ.

Strategijska odluka Vrhovnog štaba od 20. januara 1944. da se otok Vis utvrdi i odbrani, od presudnog je značaja za brzi razvoj Ratne mornarice i njih sve veći doprinos oslobođenju naše zemlje. Tako otok Vis postaje glavna baza Mornarice. S osloncem na njega i druge otoke uspješno su održavane pomorske komunikacije s bazama u Italiji, gdje je prevezeno oko

850.000 vojnika, ranjenika i civila, kao i tisuće tona raznovrsnog materijala za potrebe naših jedinica. Sa otoka Visa obezbijeđeno je izvođenje dejstava na druge srednjodalmatinske otoke.

Dolaskom na Vis vrhovnog komandanta i predsjednika Nacionalnog komiteta druga Tita noću 7/8. juna 1944. ovaj otok dobija izuzetnu ulogu. On postaje sjedište rukovodstva i centar političke i diplomatske aktivnosti nove Jugoslavije. Cjelokupan rad i aktivnost druga Tita na otoku Visu bili su od velikog značaja i utjecaja na daljnji razvoj i jačanje Ratne mornarice, što je bilo presudno u završnim operacijama za oslobođenje zemlje.

U završnim operacijama snage Ratne mornarice su uspješno izvodile raznovrsna borbena dejstva krupnijih razmjera, kao što su pomorski desanti od kojih su najkarakterističniji oni za oslobođenje Hrvatskog primorja, Istre i Trsta.

Postignuti uspjesi jedinica Ratne mornarice u borbi protiv okupatora i za oslobođenje zemlje rezultat su, prije svega, visoke svijesti naših boraca i slobodoljubivosti naših naroda i narodnosti. U kontekstu toga treba spomenuti ogromni doprinos našeg priobalnog i otočnog stanovništva za razvoj i uspjehe NOR-a na moru. Narod je u stvaranju i razvoju Ratne mornarice praktično dao sve. Od prvih dana razvila se duboka povezanost između naroda i njegove Ratne mornarice. Glavni teret borbe na moru iznijelo je otčno i primorsko stanovništvo, osobito omladina, što svjedoči da su slobodarske pomorske tradicije oživotvorene u NOR-u.

U NOR-u i borbi na moru i priobalnom pojasu ispisane su najslavnije stranice vjekovnih težnji naših naroda da žive u slobodi i budu nezavisni. Te težnje ostvarene su tek pod vodstvom Komunističke partije i radničke klase na čelu sa drugom Titom.

Narodnooslobodilački rat na moru bio je izuzetno težak i zahtijevao je velike žrtve i odricanja. Ocjena druga Tita o borcima »čelična srca drvenim brodovima« je istorijska. Ona najpotpunije objašnjava i uslove stvaranja naše Ratne mornarice.

Stvaranje Ratne mornarice NOVJ i njena dejstva jedinstveni su primjer rata na moru.

Bez obzira na skroman tehnički nivo ratnih sredstava u zadnjoj godini rata, Ratna mornarica je razvila sve glavne elemente oružane sile na moru. Upoređujući vlastito iskustvo NOR-a sa iskustvima drugih, pokazalo se da je ono, sve do danas, ostalo jedinstven primjer formiranja u surovom narodnooslobodilačkom i revolucionarnom ratu organiziranih oružanih snaga na moru.

Ratna mornarica je izašla iz NOR-a sa velikim ugledom i povjerenjem naše zajednice da će u svakoj situaciji biti u stanju izvršiti svoj dio zadataka u obnovi i odbrani samoupravne socijalističke Jugoslavije.

Potrebe za organizacijom pomorske privrede i ribarstva zahtijevale su da se veći dio brodova vrati privredi a samo jedan dio zadrži u Ratnoj mornarici

za razminiranje, potrebe školovanja i za graničnu službu. Objekti infrastrukture za razvoj Ratne mornarice bili su ratnim razaranjem uništeni ili neupotrebljivi. Uz to, u moru je ostalo oko 8.500 položenih mina, što je onemogućavalo plovidbu važnu za izgradnju naše zemlje. Istovremeno, dio starješina Mornarice po oslobođenju zemlje odlazi u privredu pa je, pored ostalog, bilo neophodno da se čim prije pristupi daljem školovanju ratnih starješina i omoguću prijem u mornaričke škole mladića iz građanstva.

U takvoj situaciji pred Ratnom mornaricom stajali su krupni zadaci. Tu važnost naglašava drug Tito i postavlja zadatke za vrijeme posjete Ratnoj mornarici u julu 1946, kada je, pored ostalog, rekao: »Tražim od vas da budete čuvari onih slavnih tradicija naše mornarice, naših mornara, koji su skoro goloruki nartali na oklopne, čelične neprijateljske lađe, da te tradicije prenosite na buduće generacije, na naraštaj koji dolazi.«

Nastojeći da opravda svoj ugled i poštujući tradicije iz NOR-a, u poslijeratnom razvoju Ratna mornarica je postigla veliki uspjeh osposobljavajući je za izvršavanje zadataka na jadranskom pomorskom vojištu (JPV) i na unutrašnjim plovnim putevima. U poslijeratnom razvoju prošla je karakterističan put razvoja:

— prva etapa je, u suštini, priprema domaće brodogradnje da se iz partizanske mornarice izgradi savremena ratna mornarica;

— druga etapa počinje pedesetih godina i u njoj se realizuje prvi flotni program;

— treća etapa započinje polovinom šezdesetih godina sa realizacijom drugog flotnog programa.

U prvoj etapi osnovnu snagu Ratne mornarice sačinjavale su snage obalske artiljerije i mornaričke pješadije, dok su u pomorske snage bili uključeni torpedni čamci, minolovci, minopolagači i tri eskortna razarača dobijena na račun reparacija. Posebni uspjesi u tom periodu postignuti su u razminiranju minskih polja položenih za vrijeme rata, školovanju i osposobljavanju starješinskog kadra i obnovi remontnih kapaciteta. U izvršavanju svih zadataka bio je u Ratnoj mornarici prisutan veliki entuzijazam karakterističan za period obnove naše zemlje. Tako su mineri bez smjene dnevno razminirali 12-14 časova, a pitomci i starješine isto toliko učili. Obnova remontnih kapaciteta je vršena danonoćno.

U drugoj etapi razvoja realizacijom prvog flotnog programa prema projektima naših stručnjaka, u domaćim brodogradilištima izgrađeni su torpedni čamci, minolovci, minopolagači, patrolni brodovi i patrolni čamci. Pri kraju ove etape izgrađeno je i nekoliko savremenih podmornica. U tom periodu posvećuje se značajna pažnja obalskoj odbrani i izgradnji određenih bazičnih elemenata. Školovanje se sve više usavršava i Mornarica dobija sve veći broj raznovrsnih specijalista.

Polovinom šezdesetih godina započinje treća etapa realizacijom drugog flotnog programa. U stroj ulaze raketni čamci, torpedni čamci i savremene podmornice. Dio brodova se prenaoružava, a dio zastarjelih brodova je raspremljeno. Time je udarna moć bitno

povećana. S novom tehnikom naša odbrana postaje jača i isturenija prema otvorenom moru.

Uslovi baziranja se poboljšavaju, dograđen je školski sistem i stvorena materijalna baza za solidniji rad naučnih mornaričkih ustanova. Izdavačka djelatnost obezbjeđuje odgovarajuću savremenu vojnu literaturu neophodnu za obuku kadra i jedinica Ratne mornarice. U sistemu organizacije rukovođenja izvršene su značajne izmjene usavršavanja. Izgrađeni su osnovni doktrinarni dokumenti, koji imaju ogroman značaj za pripremu i upotrebu snaga na pomorskom i riječnom vojištu u cilju realizacije koncepcije općenarodne odbrane.

Mogućnosti naše brodogradnje, prateće industrije i naučnih ustanova su velike. Izgrađena je treća generacija ratnih brodova i drugih sredstava ratne tehnike.

U toku je realizacija četvrte generacije savremenih brodova, sredstava koja će u neposrednoj budućnosti ući u stroj i bitno ojačati udarnu moć na moru i rijekama. Sve su veći rezultati domaće industrije. Nove raketne topovnjače, desantni jurišni čamci, podmornice, brod za spašavanje i drugi — ponos su naše brodogradnje, što sve više pruža mogućnost daljeg povećanja suradnje u izgradnji ratnih mornarica prijateljskih i nesvrstanih zemalja.

U jačanju teritorijalne komponente oružanih snaga na jadranskom pomorskom vojištu i pripremi civilnih struktura pomorstva za izvršavanje zadataka u ratu na moru i plovnim rijekama postignuti su, isto tako, veoma značajni rezultati.

Rješenja u pogledu izgradnje Ratne mornarice proizašla su iz naše koncepcije općenarodne odbrane koja se od NOR-a kontinuirano izgrađuje u funkciji našeg društveno-političkog uređenja i prema tehničkim i materijalnim mogućnostima zemlje. Ona su najadekvatniji odgovor na zahtjeve koje postavljaju naš vojno-strategijski položaj i međunarodni politički odnosi u ovom dijelu svijeta u cilju odbrane slobode i nezavisnosti SFRJ.

Naša odbrana na jadranskom pomorskom vojištu oslanja se na najšire organizovanu oružanu Gardu i otpor naroda sa svim njegovim ljudskim i materijalnim potencijalom. Dostignuća u izgradnji sistema općenarodne odbrane na pomorskom vojištu predstavljaju najkrupnija ostvarenja našeg razvoja u jačanju odbrane zemlje.

Pod neposrednim rukovodstvom i brigom druga Tita, Ratna i trgovačka mornarica, brodogradnja, naši radni ljudi, naše starješine i mornari i pomorci uložili su velike napore za brz razvoj Ratne mornarice i pomorstva i za jačanje bezbjednosti i samozaštite naših pomorskih granica.

Uspjesi koje smo postigli, koji se ne mogu uporediti ni sa čim u prošlosti, učvršćuju nas u uvjerenju da žrtve koje smo dali u oslobodilačkom ratu nisu bile uzaludne i u rješivosti da ljubomorno čuvamo sve revolucionarne tekovine koje smo izvojevali.

Proslavljajući 35. godišnjicu stvaranja i razvoja Ratne mornarice i pomorstva i sumirajući postignute rezultate i borbenu spremnost odbrambenih snaga na JPV, uvjereni smo da možemo uspješno braniti ja-

dransko pomorsko vojište od bilo kojeg agresora. U sadašnjoj etapi razvoja stvoreni su svi tehnički, tehnološki, proizvodni, kadrovski, materijalni i što je od značaja veoma povoljni društveno-politički uslovi za još brži razvoj snaga Ratne mornarice, teritorijalne odbrane i sistema općenarodne odbrane u cjelini.

Postignutim rezultatima uklapamo se u naše i jubileje druga Tita, čija je revolucionarna vizija u teš-

kim danima NOR-a i socijalističke revolucije ostvarena današnjom snagom i jedinstvom naših naroda i narodnosti, dostignućima SFRJ, snagom, spremnošću i sposobnošću naše Ratne mornarice i pomorstva i njenog brodarstva kako to odgovara potrebama i interesima samoupravne socijalističke i nesvrstane Jugoslavije.